

Efter 13 år skal en domstol tage stilling til muligt dansk ansvar for **tortur** i Irak

7. november 2017 Politiken Sektion 1 Side 7 JACOB SVENDSEN... 985 ord Id: e67d95ea

Sagen om Operation Green Desert er på alle områder historisk. Den årelange sag byder på en juridisk skyttegravskrig, en hidtil uset afbeskikkelse af en advokat, der har misbrugt statens midler, og mørkelagte papirer i hobetal. Nu nærmer den sig en foreløbig afslutning.

Det civile søgsmål, som 23 irakiske bønder har anlagt mod den danske stat med krav om hver 120.000 kroner i erstatning for Danmarks medvirken til **tortur** og mishandling under Irakkrigen, burde i sig selv sikre kolossal offentlig opmærksomhed omkring den retssag, der starter i dag ved Østre Landsret i København.

Spørgsmålet er, om Danmark havde medansvar for **tortur** af en gruppe irakiske bønder, der blev taget til fange under den dansk ledede operation Green Desert.

Om danskerne vidste eller burde have vidst, at irakerne i høj grad risikerede **tortur** i det irakiske politis varetægt. Og om den danske stat har modarbejdet opklaringen af mulig medvirken til **tortur**.

Sagens vigtighed understreges af, at Højesteret under de juridiske forpostfægtninger pure afviste et forsøg fra Forsvarsministeriet på at stoppe retssagen.

Kammeradvokaten havde på ministeriets vegne krævet, at de fattige bønder hver især skulle stille 40.000 kroner i garanti for overhovedet at få deres søgsmål behandlet i det danske retssystem.

Kravet ville reelt stoppe den alvorlige sag, før den var begyndt, men Højesteret afviste det og fremhævede de vigtige principper, der er på spil. De enige dommere ved landets højeste domstol henviste blandt andet til »sagernes helt særlige karakter og omstændigheder - den danske stats mulige ansvar for militær magtudøvelse i udlandet«, da de afviste Forsvarsministeriets krav om sikkerhed. Dommerne anså kravet for at være urimeligt.

Eneste undersøgelse af krigen

Den daværende Venstre-regerings beslutning om i 2015 at stoppe Irakkommissionens arbejde betyder samtidig, at sagen om Operation Green Desert formentlig bliver den eneste, hvor uafhængige dommere gennemgår danske soldaters håndtering af krigsfanger i **Irak**.

I stedet for en undersøgelsskommission har et flertal i Folketinget igangsat en slags historisk gennemgang af den danske krigsindsats. Tidligere har forsvarrets egne undersøgelser ellers vist, at der i formentlig over 500 tilfælde kan være sket brud på reglerne for håndtering af krigsfanger, men sagerne er forældede efter den militære straffelov.

Trods alle mulige grunde til at fokusere på de alvorlige anklager mod Forsvarsministeriet og staten, er sagen indtil videre endt i et juridisk morads.

Mest spektakulært står Østre Landsrets beslutning om at sætte sagsøgernes advokat, Christian Harlang, fra bestillingen i den vigtigste del af sagen. Harlang er i juridisk forstand afbeskikket på grund af alvorlig tvivl om advokatens pengeforbrug i forbindelse med forberedelserne af sagen.

Efter flere års kamp, klagesager og en højesteretsbehandling havde irakerne ellers fået bevilget fri proces i sagens hovedpåstand om dansk medansvar for **tortur**, men efter store uregelmæssigheder i Harlangs regnskab for sagen sagde Østre Landsret stop og fratog ham beskikkelsen.

Retten nedsatte også Harlangs honorar fra 4,4 millioner kroner til 2,1 million.

I sidste uge stadfæstede Højesteret denne afgørelse. Beskikkelsen kunne på grund af »helt særlige omstændigheder ikke længere anses for forsvarlig«, skriver Højesteret i kendelsen.

Professor Mads Bryde Andersen Københavns Univesitet har til Ekstra Bladet kaldt afbeskikkelsen alvorlig for Christian Harlang.

»Det er meget sjældent, at domstolene fratager en advokat beskikkelsen til at udføre en sag. Det gør man kun, hvis ikke man har tillid til, at advokaten kan føre sagen ordentligt«, sagde Mads Bryde Andersen.

Alligevel vil den kontroversielle advokat være en hovedperson i dagens sag og under de kommende 54 retsmøder. Efter afbeskikkelsen har to af de irakiske sagsøgere nemlig frasagt sig den fri proces. Det betyder, at Christian Harlang

fortsat kan føre deres sag. Hans honorar betales i stedet af Antitorturfonden, der blandt støttes af den internationalt anerkendte danske læge og menneskerettighedsforkæmper Inge Genefke.

Christian Harlangs tidligere kompagnon Christian F. Jensen står som beskikket advokat for de resterende 21 irakiske sagsøgere.

Men Christian Harlang får alligevel også ordet i retten, når det gælder de sidste 21 irakere. Det skyldes, at der ikke er fri proces i sagens sekundære påstand, og derfor kan Christian Harlang fortsat være de 23 sagsøgere advokat i denne del af sagen. Den sekundære påstand i sagen drejer sig i korthed om, at Danmark angiveligt ikke har overholdt de internationale konventioner og forpligtelser om at sikre en grundig, hurtig og uvildig undersøgelse af anklager om **tortur**.

Fra starten har det vakt forundring at Christian Harlang har valgt at føre en stor sag for alle 23 irakere. Normalt vil man nøjes med et par prøvesager, der så danner præcedens for de øvrige sager. Var søgsmålet blevet skåret til, kunne den principielle sag være blevet afviklet på langt kortere tid og uden de store sagsomkostninger.

Staten forsøgte at få sagen afvist

Men udviklede juridiske træk og modtræk har langtfra alene været forbeholdt irakernes advokat. Efter at have tabt kravet om, at irakerne skulle stille økonomisk garanti, har Forsvarsministeriets og Kammeradvokatens andet store forsøg på at undgå en juridisk behandling af sagens substans - muligt dansk medansvar for **tortur** - været at hævde, at irakerne kom for sent med deres søgsmål, og at sagen derfor var forældet.

Den påstand afviste Østre Landsret for over et år siden - blandt andet med henvisning til at de helt særlige forhold i **Irak** betyder, at man ikke kan anvende en almindelige forældelsesvurdering. I mange år efter at irakerne var sluppet ud af fængsel, var det både for farligt og for besværligt for dem at komme igennem en lang proces og anlægge sag mod staten.

Forsvarsministeriet opgav efter overvejelser i toppen af statsadministrationen yderligere forsøg på at undgå retssagen, og Østre Landsrets afgørelse blev ikke indbragt for Højesteret.

Og her står parterne så omsider over for hinanden. Først i maj næste år har retten hørt de over 60 vidner i sagen.

Ud over irakerne er oberst John Dalby og over 50 soldater, der deltog i missionen, blandt vidnerne.

Ansatte i den daværende Forsvarskommando og ansatte i Forsvarsministeriets departement, herunder den daværende afdelingschef Kristian Fischer, skal også afgive forklaring. Retten har afvist Christian Harlangs ønske om, at daværende forsvarsminister Søren Gade (V) også skal vidne i sagen, med henvisning til at ministeren ikke har truffet konkrete afgørelser i forbindelse med operationen.

jacob.svensen@pol.dk

Spørgsmålet er, om Danmark havde medansvar for **tortur** af en gruppe irakiske bønder.

- **VIDEOMYSTERIET.** I et år påstod forsvaret og ledelsen af operationen, at der ikke var optaget video. Så afleverede en officer en række optagelser af de tilbageholdte bønder til irakernes advokat. Han ville dog - trods dagbøder - ikke fortælle, hvor videoen kom fra. Foto fra den omtalte video